

Con. 209-08.

Commerce - II Nov-08
S.T.B.A.

HJ-7333

(3 Hours)

[Total Marks : 100

N.B. : (1) Attempt any **six** questions.
(2) **Figures** to the **right** indicate **full** marks.

1. (a) Define the term 'management'. Explain the characteristics of management. 8
(b) Is management art or science ? Discuss. 8
2. (a) Explain the steps in planning process. 8
(b) Explain the importance of coordination. 8
3. (a) Explain the significance of departmentation in organisation. 8
(b) Distinguish between centralization and decentralization of authority. 8
4. (a) Explain the causes of line and staff conflicts. 8
(b) Explain in brief different styles of leadership. 8
5. (a) What are the requirements of effective control ? 8
(b) Define span of management. Explain the factors affecting it. 8
6. (a) Define manpower planning. Explain its advantages. 8
(b) Describe the causes of labour turnover. 8
7. (a) Suggest various sources of recruitment. 8
(b) Why are promotions and transfers necessary ? 8
8. (a) Explain briefly different methods of training. 8
(b) Explain the importance of Personal Interview. 8
9. (a) What is a Committee ? Explain its advantages. 8
(b) What are the functions of personnel management ? 8
10. Write short notes on any **four** :- 20
  - (a) Employee Morale
  - (b) Professional Management
  - (c) Barrier to communication
  - (d) Formal Vs Informal Organization
  - (e) Labour Absenteeism
  - (f) Matrix Organization.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

सूचना : (१) कोणतेही सहा प्रश्न सोडवा.

(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

१. (अ) व्यवस्थापन या संज्ञेची व्याख्या लिहा. व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. ८
(ब) व्यवस्थापन कला की शास्त्र आहे ? चर्चा करा. ८
२. (अ) नियोजनाचे टप्पे स्पष्ट करा. ८
(ब) समन्वयाचे संघटनेतील महत्त्व स्पष्ट करा. ८
३. (अ) विभागीकरणाची आवश्यकता विशद करा. ८
(ब) अधिकाराचे केंद्रीकरण व विकेंद्रीकरण यांतील फरक स्पष्ट करा. ८
४. (अ) साखळी आणि तंत्र कर्मचारी यांतील संघर्षाची कारणे कोणती ? ८
(ब) नेतृत्वाच्या निरनिराळ्या शैली स्पष्ट करा. ८
५. (अ) प्रभावी नियंत्रणाच्या आवश्यक बाबी कोणत्या ? ८
(ब) नियंत्रण कक्षेची व्याख्या लिहा. त्यांच्या संबंधाचे गुणपद स्पष्ट करा. ८
६. (अ) मनुष्यबळ नियोजन म्हणजे काय ? त्याचे फायदे स्पष्ट करा. ८
(ब) कामगारांच्या अदलाबदलीची कारणे स्पष्ट करा. ८
७. (अ) कर्मचाऱ्यांचे भरतीचे निरनिराळे मार्ग कोणते ? ८
(ब) कामगारांची बढती आणि बदल्या का आवश्यक असतात ? ८
८. (अ) प्रशिक्षणाच्या विविध पद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा. ८
(ब) वैयक्तिक मुलाखतीचे महत्त्व स्पष्ट करा. ८
९. (अ) समिती म्हणजे काय ? त्याचे फायदे कोणते ? ८
(ब) कर्मचारी व्यवस्थापनाची कार्ये कोणती ? ८
१०. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा :- २०
(अ) कर्मचाऱ्यांचे मनोबळ
(ब) व्यावसायिक व्यवस्थापन
(क) संदेशवाहनांचे अडथळे
(ड) औपचारिक संघटन विरूद्ध अनौपचारिक संघटना
(इ) कामगार गैरहजेरी
(फ) सारणी संघटन.